

**ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΕΛ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
22 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

Θέμα Α.1.

α. Τον Ιούλιο του 1914 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη **Οργανισμός**, με σκοπό την άμεση περίθαλψη και στη συνέχεια την εγκατάσταση των προσφύγων σε εγκαταλελειμμένα τουρκικά και βουλγαρικά χωριά της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας. Παρεχόταν συσσίτιο, προσωρινή στέγη και ιατρική περίθαλψη, μέχρι οι πρόσφυγες να βρουν εργασία ή να αποκτήσουν γεωργικό κλήρο.

β. Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα. Στη συνθήκη ήταν συνημμένο το «**Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας**». Με βάση αυτό, αναχώρησαν από την Ελλάδα περίπου 50.000 Βούλγαροι και από τη Βουλγαρία περίπου 30.000 Έλληνες (περίπου 20.000 ακόμη Έλληνες είχαν μεταναστεύσει πριν από την υπογραφή της συνθήκης).

γ. Η **Συνθήκη των Σεβρών** (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920) αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «**η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών**». Το όραμα της **Μεγάλης Ιδέας** φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα. Η Συνθήκη των Σεβρών, μεταξύ άλλων όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης Θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια. Ύστερα από την περίοδο αυτή Θα μπορούσαν οι κάτοικοι με δημοψήφισμα να αποφασίσουν την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα.

Θέμα Α.2.

A.2.

α. ΣΩΣΤΟ, β. ΣΩΣΤΟ, γ. ΣΩΣΤΟ, δ. ΛΑΘΟΣ, ε. ΛΑΘΟΣ

B.1.

Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα που έσπευσαν να επαναφέρουν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα, έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρισμα. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτερες συνέπειές της.

B.2.α. Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες

και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλεψε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο. Η κατάσταση αυτή κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913).

B.2. β. Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις και ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης οδήγησαν το εργατικό και το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτατη ωρίμανση. Προς το τέλος του πολέμου ιδρύθηκε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) που συμπεριέλαβε κλαδικά και τοπικά σωματεία, και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδος (ΣΕΚΕ), που λίγο αργότερα προσχώρησε στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή και μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.

ΟΜΑΔΑ Β΄

Γ.1.α

Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. **Στην πρώτη πηγή αναφέρεται σχετικά ότι** στις 30 Ιανουαρίου 1923, στη Λωζάννη, η Ελλάδα και η Τουρκία υπέγραψαν τη συνθήκη που προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στις δύο χώρες. Επιβεβαιώνεται, επιπλέον, ότι το κριτήριο της συγκεκριμένης ανταλλαγής υπήρξε η θρησκεία, οπότε τουρκόφωνοι ελληνορθόδοξοι και ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι βρέθηκαν, παρά τη θέλησή τους, σε χώρες που ήταν ξένες στα ήθη και στη γλώσσα τους. Το σχέδιο προέβλεπε ότι 585.000 μουσουλμάνοι θα ανταλλάσσονταν με 1.300.000 χριστιανούς ορθοδόξους. *Το σχολικό βιβλίο φαίνεται ότι διαφοροποιείται ως προς τον αριθμό των ορθοδόξων, καθώς σύμφωνα και με την απογραφή του 1928, στην Ελλάδα μετοίκησαν τελικά 1.220.000 χριστιανοί ορθόδοξοι (σελ. 147). Σε άλλο σημείο του σχολικού βιβλίου (σελ. 51), το πλήθος των χριστιανών προσδιορίζεται σε 1.230.000 και ο αντίστοιχος πληθυσμός των μουσουλμάνων στις 610.000 άτομα.*

Η ανταλλαγή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο και είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους. Επιπλέον, είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας. Για το ζήτημα της ακίνητης περιουσίας και, πιο συγκεκριμένα, για την αξιοποίησή της από την εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση **γίνεται λόγος στο κείμενο Β΄**, όπου και προσδιορίζεται ότι η συμφωνία της υποχρεωτικής ανταλλαγής θα επέτρεπε (και τελικά επέτρεψε) τη χρήση των ακίνητων περιουσιών των μουσουλμάνων για την αποκατάσταση των Ελλήνων προσφύγων από την Τουρκία. *Αξίζει να σημειωθεί, βέβαια, ότι η συγκεκριμένη περιουσία ανερχόταν από 5 έως 10 δισεκατομμύρια δραχμές, όπως αναφέρεται στο σχολικό βιβλίο (σελ. 52).*

Τέλος, οι ανταλλάξιμοι θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη *Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής*. Σύμφωνα, μάλιστα, Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις

Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών. Ειδικότερα, για την περίπτωση των μετακινήσεων που αφορούσαν την Ελλάδα, **το κείμενο Β' διευκρινίζει ότι** ο Ελ. Βενιζέλος ήταν σύμφωνος γενικά με την ανταλλαγή των πληθυσμών, «*πρώτα εθελοντικής, το 1914 με την Τουρκία και το 1919 με τη Βουλγαρία*». **Η πηγή αναφέρεται** πιθανόν στην προσπάθεια της Ελλάδας το 1914 να αντιμετωπίσει τον πρώτο διωγμό με τη συγκρότηση της Μικτής Επιτροπής, που όμως δεν λειτούργησε (σελ.139) και το Σύμφωνο Ανταλλαγής Πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας στο πλαίσιο της Συνθήκης Νειγύ, το 1919 (σελ. 140).

Γ.1.β

Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. **Στο κείμενο Β' γίνεται αναλυτική παρουσίαση συγκεκριμένων παραγόντων** που εγκλώβισαν την Ελλάδα στη αδήριτη ανάγκη της ανταλλαγής των πληθυσμών. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων που προηγήθηκαν της υπογραφής της συνθήκης της Λοζάνης, οι ελληνικοί πληθυσμοί στο μεγαλύτερο μέρος τους, είχαν ήδη εγκαταλείψει το έδαφος της Τουρκίας, και, κατά τις εκτιμήσεις του Βενιζέλου, θα ακολουθούσαν και οι υπόλοιποι. Η εξέλιξη αυτή καθιστούσε αυτόματα την ανταλλαγή για την Ελλάδα αναγκαία και αναγκαστική, διότι η μονομερής απογύμνωση και εκδίωξη ή εξόντωση ελληνικών πληθυσμών κρίθηκε έκβαση βλαπτική για τα ελληνικά συμφέροντα, παρά για τα τουρκικά. Η de facto συναίνεση στην ολοκλήρωση της εξόδου των ελληνικών πληθυσμών **αποτυπώνεται και στην τρίτη πηγή**, στην οποία είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική η συνομιλία του Βενιζέλου με τον Φρ. Νάνσεν, επίτροπο της ΚτΕ για το προσφυγικό ζήτημα. Ο Έλληνας αντιπρόσωπος εκμυστηρεύεται (13/10.1922) στον επιτετραμμένο της ΚτΕ ότι οι Τούρκοι, δια στόματος του Υπουργού Εσωτερικών, αποφάσισαν να «*μην ανεχτούν στο εξής την παρουσία των Ελλήνων στα οθωμανικά εδάφη*» και προτίθενται να ζητήσουν την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών. Με δεδομένη, λοιπόν, την άρνηση της Τουρκίας να επιστρέψουν οι πρόσφυγες, ο Βενιζέλος ζητά από τον Νάνσεν να προωθήσει άμεσα την ανταλλαγή, πριν μάλιστα την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να λυθεί ευχερέστερα το ζήτημα της στέγασης και της σίτισης λόγω του επερχόμενου χειμώνα.

Εξάλλου, η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους και την επίτευξη ομοιογένειας. Οι δύο ηγέτες, παράλληλα, επιδίωκαν απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη, η οποία, στην περίπτωση της Ελλάδας, μπορούσε να βασιστεί εν μέρει στην αξιοποίηση των ακινήτων περιουσιών των μουσουλμάνων ανταλλαξίμων, **όπως ήδη προαναφέρθηκε από το κείμενο Β'.**

Σύμφωνη με την ανταλλαγή ήταν και η Κοινωνία των Εθνών, αν μάλιστα λάβουμε υπόψη τη σχετική τηλεγραφική επικοινωνία ανάμεσα στον Ελ. Βενιζέλο και τον Φρίτςχοφ Νάνσεν, ειδικά εντεταλμένο επίτροπο της ΚτΕ για την παροχή αρωγής στους πρόσφυγες. Οι πρόσφυγες, πάντως, έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

Δ.1.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ: Η Ελλάδα βάδιζε με ρυθμούς αργούς, «μεσογειακούς», προς την κατεύθυνση του δυτικού κόσμου, όπου η βιομηχανική επανάσταση επέβαλε την υποχώρηση της κυριαρχίας του αγροτικού χώρου. Καθώς η κατοχή γης έπαυε προοδευτικά να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού -ταξικού- κύρους, άνοιξαν οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση. Την

κατάργηση, δηλαδή, των μεγάλων ιδιοκτησιών και την κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες, **όπως επισημαίνεται και στο κείμενο Α΄**, στο οποίο γίνεται λόγος για την πρόθεση του ελληνικού κράτους να προωθήσει τη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή παραγωγή.

Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες, **καθώς σύμφωνα με την πρώτη πηγή**, το ελληνικό κράτος, στο διάστημα που απέρρευσε μετά την απελευθέρωση, «είχε καταπολεμήσει με συνέπεια κάθε προσπάθεια για τη συγκρότηση μεγάλης γαιοκτησίας».

Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα. Αργότερα, όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. **Σε απόλυτη σύγκλιση βρίσκεται το πρώτο κείμενο**, στο οποίο επισημαίνεται ότι το πρόβλημα της μεγάλης γαιοκτησίας τέθηκε στο προσκήνιο της ελληνικής κοινωνίας κατά την περίοδο 1881-1895 με επίκεντρο τις νεοαπελευθερωμένες περιοχές της Θεσσαλίας και της Άρτας.

Τα «τσιφλίκια», λοιπόν, της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού. **Μάλιστα η πρώτη πηγή διευκρινίζει ότι** δικαιούχοι των τσιφλικικών δικαιωμάτων στη Θεσσαλία - Άρτα δεν ήταν πια οι επαρχιακοί προύχοντες και κοτζαμπάσηδες, αλλά οι Έλληνες χρηματιστές της διασποράς. Οι νέοι ιδιοκτήτες, ωστόσο, διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, ενώ μέχρι τότε το ελληνικό κράτος, **όπως αναφέρει η ίδια πηγή**, είχε καταπολεμήσει τον κολιγητικό τρόπο καλλιέργειας του εδάφους προκρίνοντας τη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή παραγωγή. Επιπλέον, οι αγοραστές των τσιφλικιών, προκειμένου να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις (κυρίως σε βάρος της τρικουπικής παράταξης που τους έβλεπε ως επενδυτές στο πρόγραμμα εκσυγχρονισμού του Χ. Τρικούπη). Επιδίωξαν, δηλαδή, την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.

Δ1.β.

Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες. **Το κείμενο Α΄ καταγράφει αναλυτικά** την πολιτική του Τρικούπη, σημειώνοντας ότι ήταν για πρώτη φορά το κράτος έδειξε να ευνοεί τη συγκρότηση μιας μεγάλης γαιοκτησίας μεταβάλλοντας άρδην τη μέχρι τότε πολιτική υπέρ της μικρής ιδιοκτησίας. **Σε δύο, μάλιστα, σημεία της ίδιας πηγής** εξηγείται η στάση του Τρικούπη, ως αποτέλεσμα της ιδιότητας των νέων αγοραστών των κτημάτων. Παράλληλα, ο συγκεκριμένος πολιτικός αναγκάστηκε να παράσχει πλήρη νομική, δικαστική και δημοσιονομική κάλυψη στην επιχείρηση τσιφλικοποίησης της Θεσσαλίας από τους πλούσιους ομογενείς.

Αντίθετα με τους αντιπάλους τους που ακολούθησαν φιλοτσιφλικική πολιτική, οι δηλιγιαννικοί προσπάθησαν, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν, να χορηγήσουν γη στους αγρότες και έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους. **Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το κείμενο Β΄** ο Δηλιγιάννης, αμέσως μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας, είχε καταθέσει νομοσχέδια για τη χορήγηση γης στους αγρότες, τη δημιουργία ταμείων αγροτικής πίστης και για τη ρύθμιση της σχέσης μεταξύ τσιφλικάδων και αγροτών. Τα νομοσχέδια των δηλιγιαννικών, όμως, καταψηφίστηκαν λόγω της αντίδρασης των μεγαλογαιοκτημόνων και των Τρικουπικών.

Οι πρακτικές των πλούσιων Ελλήνων ομογενών στα τσιφλίκια της Θεσσαλίας και ιδίως η διατήρηση του αναχρονιστικού θεσμού των κολίγων, δημιούργησαν εντάσεις στον αγροτικό χώρο. Στο πλαίσιο του κατευνασμού των εντάσεων, **σύμφωνα με το κείμενο Γ΄**, η κυβέρνηση του συντηρητικού Γ. Θεοτόκη τοποθετήθηκε φανερά υπέρ των τσιφλικούχων με την ψήφιση του νόμου ΒΧΗ (9 Ιουλίου του 1899) «περί εξώσεως δυστροπούντων ενοικιαστών», που εξασφάλισε στους ιδιοκτήτες των τσιφλικιών ένα ισχυρό εργαλείο πειθάρχησης των κολίγων, αλλά δεν πέτυχε να εξομαλύνει την κατάσταση στη Θεσσαλία.

Η όξυνση των κοινωνικών συγκρούσεων και η πολιτική ενίσχυση των κολίγων και των υποστηρικτών τους υποχρέωσε την επόμενη κυβέρνηση Θεοτόκη σε υποχώρηση. Η πηγή Γ' εξηγεί ότι οι νέες συνθήκες ώθησαν τον Θεοτόκη να καταθέσει, το 1906, ένα νέο νομοσχέδιο, που επιχειρούσε να συμβιβάσει τις δύο πλευρές, μεροληπτικά σε βάρος των κολίγων, όμως η αντίδραση των γαιοκτημόνων ανάγκασε την κυβέρνηση να υπαναχωρήσει.

Οι διογκούμενες εντάσεις οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. Η εφαρμογή τους αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910). Επιλογικά, οι εξελίξεις προχώρησαν αργά μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913), οπότε το ζήτημα έγινε πιο περίπλοκο, καθώς μέσα στα νέα όρια της χώρας υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων.

Φροντιστήρια ΜΠΑΧΑΡΑΚΗ